Gaaâ€™ila Islaamaa-Lakk.10.2

Description

Kutaa darbe keessatti haqa abbaan manaa haadha manaa isaatirraa qabu muraasa isaanii ilaalle turre. Harâ€™as itti fufan kannen hafan ni ilaalla.
8-Isa galateefachu, tola isaa mormuu dhiisu fi isa waliin haala gaariin jiraachu

Nama firaa dhiisaa nama badheetu kan waan gaarii namaaf hojjate galateefachun wanta Islaamni jajjabeessudha. Nama firaa immoo kana caalaa galateefachuun ni barbaachisa. Hadiisa Abu Hureeyraan dabarse keessatti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:
â€œâ€• **Ù ÙŽÙ†Ù’ Ù„Ø§ÙŽ ÙŠÙŽØ´Ù’Ùƒ•Ø±Ù• Ø§Ù„Ù†ÙŽÙ‘Ø§Ø³ÙŽ Ù„Ø§ÙŽ ÙŠÙŽØ´Ù’Ùƒ•Ø±Ù• Ø§Ù„Ù„ÙŽÙ‘Ù‡ÙŽ** â€•
â€œ**Namni namoota hin galateefanne, inni Rabbiin hin galateefatu.**â€• At-Tirmizi 1954, Abu Dawud 4811 gabaasan

Kanaafu, abbaan manaa niitii isaaf waan gaarii yommuu hojjatu, ishiin isa galateefachu fi dinqisifachuu qabdi. Akkuma isa galateefattu fi dinqisiifattuun wal jaalalli isaan jidduutti cimaa adeema. Faallaa kanaa, tan hin galateefannee fi wanta gaarii inni ishiif hojjatu tan busheessitu yoo taate, wal jibbi isaan jidduutti ni uumama. Ishiinis adabbiif of saaxilti. Hadiisa Abdullah ibn Umari fi Abu Saâ€™iid Al-Khudriyy gabaasan keessatti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhu:

â€œ**Yaa tuuta dubartootaa! Sadaqaa kennaa, istighfaara (Rabbiin irraa araarama kadhachuu) baayâ€™isaa, harki caalaan warra ibiddaa isin taâ€™u argee jira.**â€• Dubartoota keessa dubartiin takka ni jette, â€œYaa Rasulallah! Harki caalaan warra ibiddaa maaliif nu taâ€™ee?â€• Ergamaan Rabbiis ni jedhan, â€œ**Abaarsa baayâ€™istu, abbaa warraa keessan hin galateefattanâ€¦**â€• Sahiih Muslim 79, Sahiih Al-Bukhaari 1462

Galateefachuu yommuu jennu arrabaan qofa galatoomi jechuu qofa osoo hin taâ€™in isatti gammachuu agarsiisuu, dhimmoota isaatii fi ijoollee isaa bakkaan gahuu fi isa tajaajiluu of keessatti hammata. Akkasumas, wanta inni hin qabne fi hojjachuu hin dandeenyef isa komachuu dhiisu.

9-Isaaf of miidhagsuu fi faayu
Akkuma hadiisa darbe keessatti jedhame, â€œErgamaan Rabbii (SAW), â€œDubartii tamtu gaariidha?â€• jechuun gaafatame. Innis akkana jechuun deebise, **â€œYommuu ilaalu tan isa gammachiistu, yommuu ishii ajaju tan isaaf ajajamtu, lubbuu fi qabeenya ishii keessatti wanta inni jibbuun tan isa hin faalleessinedha.â€•** An-Nisaaâ€™i 3231

Dubartiin abbaa manaa ishii yommuu ilaalu tan gammachiistu, yoo of miidhagsitee fi qulqullinnaa ofii eeggatteedha. Yommuu isaaf of miidhagsitu fi qulqullinna ofii eeggattu, gara dubartii biraa akka hin dharraane isa taasifti. Garuu faallaa kanaa, tan isaaf of hin miidhagsinee fi qulqullinna hin eegganne yoo taate, qalbii isaa keessatti ishii jibbuu dandaâ€™a. Sababa kanaan gara dubartii biraa dharraâ€™a.

Kanaafu, isaaf of miidhagsuu fi of qulqulleessun akka maagnetti isa harkisuu dandeessi.

10-Isaa fi ijoollee isaa irratti yommuu qabeenya ishii baastu, dhaadanna dhiisu.
Dhaadannaa jechuun tola namaaf hojjatan, â€œKana siif hojjadhe, akkana siif godheâ€• jechuun nama san irratti of jajuudha. Dhaadannaan mindaa hojii gaarii balleessa. Akkuma Rabbiin oltaâ€™aan jedhe, **â€œYaa warra amantan! Sadaqaa keessan dhaadannaa fi nama rakkisuudhaan hin balleessinaa.â€•** Suuratu Al-Baqarah 2:264

11-Wanta xiqqaa fi salphaatti gammaduu fi quufu, humna isaatii ol isa dirqisiisu dhiisu
Dubartiin dubartii biraa ilaaluun akka ishiitti buluuf ni hawwiti. Hawwiin kuni yoo hin daangefamin, wanta qabanitti akka hin gammanne nama taasisa. Dubartiin muâ€™mina (nama dhugaan amante) yoo taate, qananii Aakhirah kajeelun addunyaa tana keessatti wanta xiqqaatti ni gammaddi. Abbaa manaa ishii wanta inni bituu ykn gochuu hin dandeenyetti hin dirqisiistu. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِۦ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُۥ فَلْيُنفِقْ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ
ٱللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَا ۚ سَيَجْعَلُ ٱللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾

â€œ**Abbaan dandeetti qabu, dandeetti isaa irraa haa qallabu. Namni sooranni isaa isa irratti dhiphifame, waan Rabbiin isaaf kenne irraa haa qallabu. Rabbiin lubbuu tamiyyuu waan ishiif kenneen ala hin dirqisiisu. Rabbiin dhiphinna booda balâ€™inna ni godhaaf**.â€• Suuratu Ax-Xalaaq 65:7

â€œ**Abbaan dandeetti qabu, dandeetti isaa irraa haa qallabu.**â€• Kana jechuun namni qabeenya balâ€™aa qabu qabeenya isaa irraa niiti fi ijoolle irratti wanta isaan gahu haa baasu. **â€œNamni sooranni isaa isa irratti dhiphifame, waan Rabbiin isaaf kenne irraa haa qallabu.â€•** Namni hiyyeessi rizqiin isaa itti dhiphatte, wanta Rabbiin isaaf kenne irraa maatii isaa irratti haa baasu. Rabbiin humnaa ol nama tokko hin dirqisiisu. â€œ**Rabbiin dhiphinna booda balâ€™inna ni godhaaf**.â€• Kuni gammachiisa Rabbii oltaâ€™aa irraa namoota rakkoo keessa jiraniif taâ€™eedha. Suurah (boqonnaa) biraa keessatti ni jedha:

﴿فَإِنَّ مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ إِنَّ مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾﴾

â€œ**Rakkinna waliin laafinatu jira.**
Dhugumatti rakkinna waliin laafinatu jira.â€• Suurat Ash-Sharh 94:5-6
Kanaafu, niitin abbaan manaa ishii rakkoo keessa yoo taâ€™e obsuu fi waan gaarii abdachuu qabdi.

12-Wanta isa rakkisuu fi dallansuu hojjachuu dhiisu
13-Iccitii isaa eegu- Iccitiin amaanaadha. Namni iccitii eegu nama amaanaa eegudha. Amala warroota dhugaan amananii (muâ€™mintootaa) keessaa tokko amaanaa eegudha. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

وَٱلَّذِينَ هُمْ لِأَمَٰنَٰتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَٰعُونَ ٨

â€œ**Isaan (muâ€™mintoonni) amaanaa isaaniitii fi waadaa isaanii kanneen eeganiidha.**â€• Suuratu Al-Muâ€™minuun 23:8
Iccitiin yoo eeggame, maatiin ni eeggame. Yoo labsame immoo maatiin ni diiggama.

14-Abbaa haadha isaa fi firoota isaa waliin haala gaariin waliin jiraachu
15-Isa waliin jiraachuuf fedhii cimaa qabaachu fi sababa tokko malee nikaah akka ishirraa buusu barbaadu dhiisu

16- Yoo inni duâ€™ee, jiâ€™aa 4 fi bultii 10 turuu- Ulfa tan hin qabne yoo taate fi dhiirsi ishii irraa yoo duâ€™e, jiâ€™aa afurii fi guyyaa 10 turuu qabdi. Hanga yeroon kuni dhumutti heerumu hin dandeessu. Ragaan kanaa

وَٱلَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَٰجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ
أَشْهُرٍ وَعَشْرًا ۖ فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِىٓ
أَنفُسِهِنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ ۗ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ٢٣٤

â€œ**Isin irraas kanneen duâ€™anii niitii of duubatti dhiisan, isaan (niitiwwan kunniin) jiâ€™oota afurii fi guyyaa kudhan turuu qabu. Yeroo beellama isaanii guuttatan, waan isaan karaa gaariin nafsee ofii waliin hojjatan ilaalchise badiin isin irra hin jiru. Rabbiin waan isin hojjatan keessa Beekaadha**.â€• Suuratu Al-Baqaraa 2:234

Dhiirsi niiti irraa yoo duâ€™e, niitin jiâ€™oota afurii fi guyyaa 10 turuu qabdi. Jiâ€™oota afurii fi guyyaa 10 kana keessatti of hin miidhagsitu, shittoo hin dibattu. Sababni jiâ€™a afurii fi bultii 10 akka turtu taasifameef, ulfa taâ€™uu ykn taâ€™uu dhiisu ishii akka beekkamufi. Ulfi yoo beekkame, ilmi abbaa irraa duâ€™een waamama.

Garuu wanti murtii kanarraa adda taâ€™u dubartii ulfa qabduudha. Dubartiin takka osoo ulfa qabduu abbaan manaa ishii yoo irraa duâ€™e, yeroon turtii ishii hanga deessu.(Ilaali suuratu ax-Xalaaq 65:4) Tarii jiâ€™a afurii gaditti dahuu dandeessi, tarii jiâ€™a afurii olitti dahuu dandeessi. Erga deessen booda nama feetetti heerumu dandeessi.

â€œ**Yeroo beellama isaanii guuttatanâ€¦â€•** Kana jechuun yeroo turtii isaanii yoo fixan. Yeroon turtii dubartii ulfa hin qabnee, jiâ€™a afurii fi guyyaa 10. â€œ**waan isaan karaa gaariin nafsee ofii waliin hojjatan ilaalchise badiin isin irra hin jiru.â€•** Kana jechuun erga yeroon turtii xumurame booda, dubartoonni haala shariâ€™aan ajajuun yoo of miidhagsanii fi of urgeessan warra isaanii irra rakkoon

hin jiru. Akkasumas, heerumu dandaâ€™u. Aaya tana keessatti, warri (waliyyiin) dubartii, dubartii akka tooâ€™atu, wanta hojjachuun hin hayyamamne irraa akka dhoowwu qabuu fi wanta dirqama taâ€™eetti ajajuu akka qabu argisiisa.

â€œRabbiin waan isin hojjatan keessa Beekaadha.â€• Kana jechuun Rabbiin hojiwwan keessan dhoksaa fi ifaa, keessaa fi alaa hundaa beeka. [1] Wanti Isarraa dhokatu tokkollee hin jiru. Ergasii wanta hojjattaniif jazaa isiniif kafala. Jazaan kuni takkaa mindaa gaarii takkaa immoo adabbii taâ€™a.

Guduunfaa
Haqa abbaan manaa haadha manaa isaatirraa qabu muraasa isaanii haala kanaan tarreessun ni dandaâ€™ama:
1-Wanta inni ajaju keessatti isaaf ajajamuu
2-Hayyama isaa malee manaa bahuu dhiisu
3- Abbaan manaa gara siree yommuu ishii waamu tolee jechuu
4-Hayyama isaa malee eenyullee mana isaa seensisuu dhiisu
5-Hayyama isaa malee qabeenya isaa baasu dhiisu
6-Isaa fi ijoollee isaa tajaajiluu
7-Kabaja ishii, ijoollee isaatii fi qabeenya isaa eegu
8-Isa galateefachu, tola isaa mormuu dhiisu fi isa waliin haala gaariin jiraachu
9-Isaaf of miidhagsuu fi faayu
10-Isaa fi ijoollee isaa irratti yommuu qabeenya ishii baastu, dhaadanna dhiisu.
11-Wanta xiqqaa fi salphaatti gammaduu fi quufu, humna isaatii ol isa dirqisiisu dhiisu
12-Wanta isa rakkisuu fi dallansuu hojjachuu dhiisu
13-Iccitii isaa eegu
14-Abbaa haadha isaa fi firoota isaa waliin haala gaariin waliin jiraachu
15-Isa waliin jiraachuuf fedhii cimaa qabaachu fi sababa tokko malee nikaah akka ishirraa buusu barbaadu dhiisu
16- Yoo inni duâ€™ee, jiâ€™aa 4 fi bultii 10 turuu
Barruu guutuu haqaa abbaan warraa fi haati warraa walirraa qaban dubbisuuf, linkii tana tuqaa:

Haqa-Abbaan-Warraa-fi-Haati-Warraa-Walirraa-qaban-1Download

Kitaabban Wabii
Sahih Fiqhu Sunnaah -Jiildi 3,fuula 196-197, Abu Maalik
[1] Taysirul Kariimil Rahmaani fii tafsiiri kalaamil Mannaani- Abdurrahman Saâ€™diyy-fuula105

Date Created
February 8, 2019
Author
admin